

"הגיונות מקרא"

ד"ר ישראל אלדד

גבשור ודם, כי מבשר ודם לוקחה. לא נאמר בו באיש לפני ברוא האשה אלא דבר אחד: קרא שמות לכל יצור חי, ואין קריאת שמות אלא מיון, קביעת מהות. ניתן לו לאדם כוח ההפשטה, ולא ניתן כוח זה לאשה, היא מן הצלע, מן הבשר והדם גלקחה, ועל כן מוחשית היא יותר, צמודה יותר. ובה נאמרו תחילה כל הנוגע לתחושה: כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים.

ד"ר אלדד מסביר אף הוא כדרכו, כדוגמת ד"ר ווליקובסקי, תעלומות בתורה, אך אינו משתמש לשם כך בחכמת הפיסיקה והאסטרונומיה. ברוב המקרים נעזר הוא ב"הגיון גרידא ורבים גם המקרים כשהוא נעזר בהגיון השפה. מה נאה הוא ההגיון שבו הוא מסביר את השוני ביחסי הבעל ו"אשתו אצל אברהם, יצחק ויעקב (עמיד ו"ב) "ותהי לו לאשה ויאהבה". לאחר ש"היתה לו לאשה — אהב אותה, מה נאה פסוק זה ליצחק דווקא. הוא איש האדמה, הוא אינו מתאהב באשה, כשם שאין אכר מתאהב באדמה, אלא לאחר שהיא שלו, ו"אחר שחרש וזרע ודבק בה.

והגדיל עשות המחבר באותו פרק בנתחו את אמנות הביטוי שעה שמדובר בנשותיהם של האבות. "פתרון העקרונות של שלוש האמהות בא בשלוש לשונות. ביחס לשרה: ה' פקד את שרה; ביחס לרבקה — וייעתר; וכיחס לרחל — ויזכור אלהים את רחל", ולא כאן המקום, כמובן, לתזור על מס' קנתינו המאליפות של המחבר.

וכך מסביר ומפרש, מנתח ומגלה ומקים בנין הגיוני, הגשעץ על יסודות איתנים, ו"שמו של בנין זה: "תילדות עם הנע בין רצון וכפייה, בין גלות וגאולה, בין שמים וארץ. תגה הוא ככוכב שמים והנה בעפר הארץ, נפ ונה, עד חירוש חייו על אדמתו".

אומר ד"ר ישראל אלדד בהקדמתי: "הגיונות" אלה ראשיתם בהרצאות שניתנו ב"מחנה המעצר בלטרון הסמוך לעמק אילון בימי מלחמת המחתרת בבריטים".

ואני זוכר: בשנת 1940 היה הדבר, וב"ירושלים דליטא ישבו אז בית"רים שהגיעו בחדשי החורף מכל קצוות פולין המנואצת, לאחר ששמו נפשם בכספם ונמלטו בדרך לא דרך.

ואחרי פתי ערבית ברחוב פורטובה 5 היה מתמלא לפתע חדר-האוכל הגדול צעיר רות וצעירים, מהם שיצאו מחדריהם, ו"מהם שחזרו בחיפזון מהעיר, מהבודה או מהתמחוי, ואף לא הספיקו להחליף כגדיהם, וכולם תפסו מקומות כדי להאזין להרצאותיו של ד"ר ישראל שייב על פרשת השבוע.

כלום לא שם ראשיתם של "הגיונות מקרא", ד"ר אלדד, לא שם מקור השרא-תם?

אין המחבר מתיימר לחדש חידושים ב"ספרו והוא סמך ובטוח, כי במשך אלפי שנות פרשנות המקרא נאמרו כבר דברים רבים והביא מהם ביוזעין ושלא-ביוזעין; אך החידוש העיקרי בספרו הוא הרעיון ה"עובר כחוט השני בכל משפט ומשפט בו: ברית כרותה בין ה' לבין עם ישראל ואין מפלט ממנה. היא נכרתה עם כל העם, עם אלה שהיו באותו מעמד ואין אלה שלא היו בו ולא רק עם אלה שלא היו שם מבחי"נת הזמן, אלא גם עם אלה האומרים: איני רוצה בברית זאת.

מתוך הכרתו זו של המחבר גובעות כל המסקנות האחרות. בארץ הזאת, בין מוצ"אות הפרת למוצאות הגילוט, גולד וגדל העם העברי הגדול, הוא העם שעלה מאור כש"דיב, לא על ידי רדיפות, כי אם בכח הצו העיליון, יצא ממצרים בכח הסבל, היה לעם בכחה של תורה ומאחר יותר — בכח נצחונותיו הצבאיים.

אין המחבר מנסה להשוות את הרבותנו משום בחינה שהיא עם תרבותיהן של עמים אחרים, אין הוא נזקק לתורותיהם של גדולי האנושות, אם כי מוכן הוא ודאי להודות בגדולתם של אלה. אך מוריו ה"רוחניים אינם לא אריסטו, לא אפלטון ולא בודה. שרשיו הרוחניים והמוסריים נעוצים בחורחם של מורים שכולם בני ישראל, והם: ר' שמעון בר-יוחאי, ר' יהודה הלוי, הרב אברהם יצחק הכהן קוק ואורי צבי גרינברג.

וספר הספרים של העם הזה ודאי שאינו ספר היסטוריה שנכתב על ידי אחד, ועל אחת כמה וכמה שאינו קובץ שנכתב על ידי רבים במקומות שונים ובזמנים שונים. זהו ספר מיוחד כמינו שההגיון מבצבץ בו בכל שורה ובכל אות, בנין שכל אות בו נמר צאת במקומה. יש והחוקר יצלית לגלות טפח מן ההגיון הזה, כשם שתוקר האטום מצלית לגלות טפח מסודות האטום. אך ל"עולם לא נצלית לרדת אל סוף עמקו.

ד"ר אלדד מנסה לגלות טפח מהנסתר שבמקרא, על מנת לפענח את טמונית הגיונותיו. והוא מגלה עולמות שלמים בפני ה"קורא המסכים לסייר אורו בחמשת הומשי התורה. עולמות חדשים בהיסטוריה ובפסיכולוגיה, בסוציולוגיה ובפילוסופיה, בפסיקה ובמטפיסיקה. מן הראוי היה להביא כמה קטעים לדוגמא, אך לשם כך צריך הייתי לצטט את הסמר כולו. כל תחנה בטיוול זה היא תגלית מפתיעה.

בפרק על הנחש הוא מדבר על האשה, והוא אומר: "לא בה במישרין נושא אלהים מרוחו. לא ציוה במישרין את אשר ציוה. אין השמיעה תכונת יסוד בה. באיש יש מכובד האדמה הגלמית שממנה לוקח ו"מרוח אלוהים אשר נושא בו. באשה —